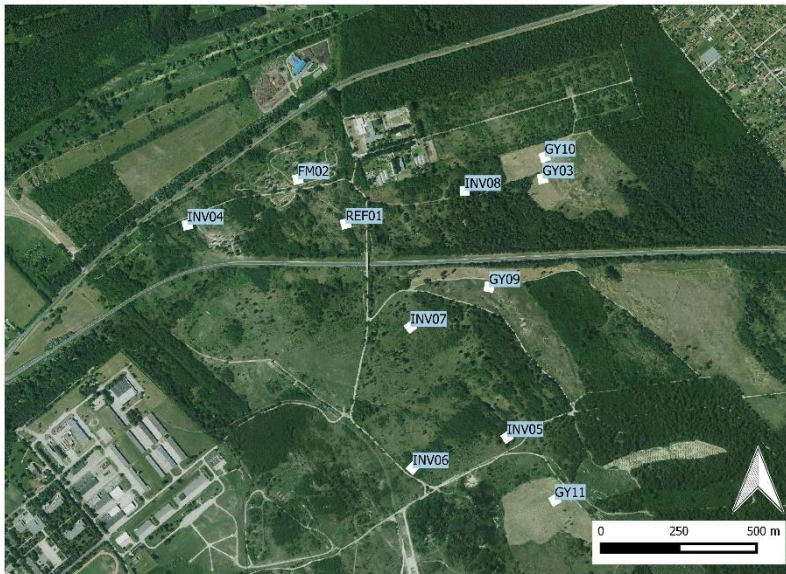

A talajfelszíni- és egyenesszárnyú fauna alapállapot felmérése a Gönyüi-homokvidék projektterületen

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság a „Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures” című Life Integrált Projekt keretében megbízta az Acrida Természetvédelmi Kutató Betéti Társaságot a talajfelszíni és egyenesszárnyú fauna alapállapot vizsgálatával. A 2019. év eredményeit részletesen a “Talajfelszíni és egyenesszárnyú fauna vizsgálata a Kisalföldi LIFE-IP GRASSLAND-HU project területén” című tanulmány mutatja be, melyet az alábbiakban foglalunk össze.

A kutatás fő célja a projekt során elvégzésre kerülő természetvédelmi helyreállítási munkáknak a talajfelszíni, valamint egyenesszárnyú faunára és közösségekre gyakorolt hatásainak ökológiai vizsgálata. A beavatkozások hatásait bemutató későbbi (2022., 2024. és 2026. évi) vizsgálatok megalapozása volt a 2019. évi alapállapot-felmérés. A várható hipotézis szerint (1) A tervezett helyreállítási munkálatok következtében nő a homoki gyepek kiterjedése, ezáltal javul a meglévő, degradált gyepek talajfelszíni és egyenesszárnyú közösségeinek természetességi állapota, (2) A tervezett beavatkozások következtében növekszik a magyar futrinka számára alkalmas élőhelyek kiterjedése, ami a lokális állományok egyedszám-növekedését vonja magával.

1. ábra: A mintavételi területek

Indikátor szervezetekként a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*), a talajfelszíni ízeltlábúak egyes csoportjai, valamint az egyenesszárnyúak kerültek kijelölésre. Tapasztalatok alapján a kiválasztott csoportok jól indikálják az élőhelyek állapotában bekövetkező változásokat. A kutatásoknak a talaj-, valamint a vegetáció bizonyos alapparamétereire vonatkozó vizsgálatok is a részét képezték.

A talajtani vizsgálatok alapján a homoki gyepek rekonstrukciója az INV04, INV05, INV08 és GY11 elnevezésű kvadrátok területén (1. ábra) kisebb eséllyel valószínűsíthető, mint a többi területen, melyek talajtani szempontból alkalmasabbnak látszanak jó természetességi állapotú homoki gyepek létrehozásához. A vizsgálati területek között – az aktuális növényzetszerkezet szempontjából – gyepes (GY03, GY09), cserjésedő gyepes (REF01, GY10, INV07), parlag jellegű gyomvegetáció által uralt (FM02, GY11), valamint alapvetően fás vegetációval fedett (INV04, INV05, INV06, INV08) egyaránt előfordul.

A magyar futrinkát (2. ábra) az alapfelvételezés során egy zárt, erősen árnyékolt idegenhonos faültetvény (INV06) kivételével valamennyi élőhelyről sikerült kimutatni. A pozitív fogási eredmények azonban jelentősebb területi különbségeket mutattak. A jelenleg fiatal fás vegetációval borított területeken csupán egy-egy véletlenszerű előfordulást rögzítettek. A gyepfoltokkal tagolt cserjésben már egyértelműen stabil volt a jelenléte, de a gyakorisága a nyílt élőhelyeken az átlagos fogási értéknek a többszörösét mutatta.

A területen 59 talajfelszíni pókfaj jelenlétét írtuk le. Az előkerült fajok között szerepelt a védett bikapók (*Eresus kollari*) (3. ábra) és a homoki karakterfajnak számító szürkefoltos kövipók (*Berlandina cinerea*). A vizsgálatok alapján a REF01 és a FM02 mintavételi területeken előforduló pókok száraz gyepek és erdőszyepek fajai. A GY03 és GY10 mintavételi területeken a fogásokban már érdemi részesedéssel voltak jelen a természetközeli száraz gyepek, a homokpuszták fajai. Az INV07 és GY09 mintavételi

3. ábra: Bikapók

területeken főképp a régióban ritka, vagy szórványos gyepi fajok kerültek elő. A GY11 rosszabb természetességi állapotát jelzi a zavart élőhelyek fajainak magas aránya. Az INV04 és INV05 mintavételi területeken a kisalföldi meszes homoki erdők fajai jellemzőek, míg a INV06 és INV08 élőhelyeknek a karakterét az erdei fajok adják.

2. ábra: Magyar futrinka

A talajcsapdával gyűjtött bogáranyagból összesen 57 faj került elő. A fogott fajok közül a védett bőrfutrinka (*Carabus coriaceus*) és a védett, NATURA 2000-es szarvas álganéjtúró (*Bolbelasmus unicornis*) került elő. Az alapállapotfeltárás során a leggyakoribb fajok a talajfelszínen élő egérszínű estbogár (*Colophon murinum*) bizonyult. A ritka fajok közül a berki közfutó (*Amara littorea*), a buzogányos nádfutó (*Demetrias atricapillus*), a kétgödörös trágyabogár (*Diastictus vulneratus*), a fényes tolvajbogár (*Dignomus nitidus*) és a bunkósszőrű éjiormányos (*Trachyploeus scabriculus*) előkerülése emelendő ki. A bogáregyüttesek szerkezeti jellemzői alapján a REF01, FM02, GY03, GY09, GY10, INV04, INV05, INV07 nem voltak elkülöníthetők. A két inváziós fásszárúval borított terület (INV06 és INV08) az előkerült bogárfajok alacsony faj- és egyedszáma tekintetében a legrosszabb természetességi állapotúak.

A hangyafaunára vonatkozó megalapozó vizsgálatok során 22 faj jelenlétét mutattuk ki. Az előkerült fajok között egy védett fészkes faj, az erdei vöröshangya (*Formica rufa*) szerepelt. A hangyaközösségekre vonatkozó eredmények alapján a REF01 területén feltárt hangyaközösség jó természetességi állapotú, a homoki élőhelyek referenciájának tekinthető. Az INV07 kvadrát szintén természetközeli állapotú, az FM02 közepes természetességű. A hangyák jelzései alapján a GY03, GY09, GY10, GY11 karakterét a féltermészetes állapotú, pionír jellemvonásokat is mutató közösség adja. Az INV06 kvadrát területének hangya-együttese erdei jellegű élőhelyre, az INV08 erdő-gyep átmenetet, az INV04 és INV05 foltok pedig jellegtelen és nyílt erdei, erdőszegély helyzetű élőhelyekre utalnak.

Az egyenesszárnyú faunára vonatkozó vizsgálatok során 24 faj jelenlétét mutattuk ki. Az előkerült fajok közül egy volt védett (*Calliptamus barbarus*), öt számított homoki karakterfajnak: a homoki olaszská (*Calliptamus barbarus*), a karcsú rétisáska (*Euchorthippus pulvinatus*), a Fischer rétisáska (*Stenobothrus fischeri*), a homokpusztai szöcske (*Montana montana*) és a szalagos sáska (*Oedaleus decorus*). A feltárt egyenesszárnyú-együttesek közül a legnagyobb gyakoriságot és a homoki karakterfajok legmarkánsabb jelentését a GY09 mintavételi terület mutatta. A GY10-es és GY11-es mintavételi terület együtteseinek karakterét a magasabb egyenesszárnyú-gyakoriság, de a homoki

karakterfajok hiánya adta. A REF01 és GY03 kvadrátok területén feltárt együttes-típus szintén jelentősebb összgyakoriságra, de emellett a homoki karakterfajok mérsékelt jelenlétére épült. Az FM02 és INV07 kvadrátok együtteseit kis egyedszámú és általános szárazgyepi fajokra épülő együttesek jellemezték. Az INV04, INV05, INV06 és INV08 kvadrátok területén csupán erdei aljnövényzetben és cserjeszintben előforduló fajok vannak jelen kis egyedszámban.